

LBRIS

UNIUNEA NAȚIONALĂ A NOTARILOR
PUBLICI DIN ROMÂNIA

Isache Dragoș
notar public

ENCICLOPEDIA
NOTARIALĂ A FAMILIEI

ENCYCLOPÉDIE NOTARIALE DE LA FAMILLE

CONTRACTELE
CIVILE
IMOBILIARE
LES CONTRATS
CIVILS
IMMOBILIERS

VOL. 1

MONITORUL OFICIAL
Editură și Tipografie
București, 2024

CUPRINS

CUVÂNT-ÎNAINTE / 5

PREFAȚA AUTORULUI / 10

INTRODUCERE GENERALĂ

32

CAPITOLUL I. ABC-UL CONTRACTELOR

34

Introducere

37

Secțiunea I

PERSOANELE

38

1. Drept și drept civil / 38
2. Persoana fizică și persoana juridică / 40
3. Minorul și majorul. Majorul sub consiliere judiciară sau sub tutelă specială / 41
4. Părintele și tutorele. Mandatul de ocrotire / 58
5. Curatela și curatela specială / 65
6. Asistența pentru încheierea actelor juridice / 67
7. Instanța de tutelă și autoritatea tutelară / 71
8. Patrimoniul persoanei fizice / 74
9. Divizarea patrimoniului / 75
10. Funcționarea maselor patrimoniale / 78
11. Persoana juridică / 80

Secțiunea a II-a

OBLIGAȚIILE CIVILE

84

12. Definiția și părțile obligației civile / 84
13. Sursele obligației civile / 85
14. Terții obligației / 89
15. Obiectul obligației / 91
16. Termenul și condiția în obligație / 92
17. Stingerea obligației. Plata / 98
18. Buna-credință și reaua-credință / 100

- 19. Culpă. Neexecutarea obligației / 104
- 20. Transmiterea drepturilor și obligațiilor civile pe cale succesorală / 106

Secțiunea a III-a

DREPTURILE REALE

108

- 21. Drepturi reale și drepturi de creanță / 108
- 22. Dreptul de proprietate / 111
- 23. Dezmembrarea proprietății / 115
- 24. Dreptul de uzufruct / 117
- 25. Dreptul de uz și dreptul de abitație / 122
- 26. Dreptul de suprafață / 123
- 27. Dreptul de servitute / 125
- 28. Dreptul de ipotecă / 129

Secțiunea a IV-a

CONTRACTUL

131

- 29. Definiția contractului / 131
- 30. Clauzele contractului / 133
- 31. Condițiile de validitate ale contractelor / 137
- 32. Forma contractului / 140
- 33. Principiul libertății contractuale / 142
- 34. Principiul forței obligatorii a contractului / 143
- 35. Principiul simetriei în contracte / 144

Secțiunea a V-a

PUBLICITATEA IMOBILIARĂ: CADASTRUL ȘI CARTEA FUNCİARĂ

145

- 36. Introducere / 145
- 37. Imobilul / 148
- 38. Scurt istoric al sistemelor de publicitate imobiliară din România / 150
- 39. Legea nr. 7/1996 a cadastrului și a publicității imobiliare / 151
- 40. Definiția cadastrului / 152
- 41. Cadastrul sporadic și documentația cadastrală / 152
- 42. Cadastrul sistematic / 154
- 43. Definiția cărții funciare / 156
- 44. Cuprinsul cărții funciare / 156
- 45. Alipirea terenurilor / 158
- 46. Alipirea construcțiilor / 159
- 47. Dezlipirea imobilului / 159
- 48. Condiții pentru a se realiza alipirea sau dezlipirea / 160
- 49. Extrasele de carte funciară / 161

- 50. Extrasul de carte funciară pentru autentificare / 162
- 51. Scopul solicitării extrasului de carte funciară pentru autentificare / 163
- 52. Extrasul de carte funciară pentru informare / 163
- 53. Formalități impuse de publicitatea imobiliară după încheierea contractului / 164
- 54. Admiterea sau respingerea cererii de înscriere / 165
- 55. Tarifele de publicitate imobiliară / 165
- 56. Calcularea, perceperea și virarea tarifelor în cazul actelor notariale / 166
- 57. Colaborarea dintre ANCPI și UNNPR / 166

Secțiunea a VI-a

PROTECȚIA PERSOANELOR VÂRSTNICE

168

- 58. Context / 168
- 59. Persoana vârstnică / 168
- 60. Măsuri de ocrotire / 169

Secțiunea a VII-a

REPREZENTAREA CONVENȚIONALĂ ÎN CONTRACTE

170

- 61. Reprezentarea / 170
- 62. Reprezentarea convențională. Procura / 171
- 63. Procura specială autentică / 177
- 64. Procura specială autentică întocmită în străinătate / 183
- 65. Contractul încheiat de mandatar cu sine însuși / 186
- 66. Dubla reprezentare / 188
- 67. Remunerația mandatului / 188
- 68. Durata mandatului / 189
- 69. Încetarea mandatului / 189
- 70. Netransmisibilitatea mandatului / 192

Secțiunea a VIII-a

APLICAREA LEGII ÎN TIMP ÎN MATERIA CONTRACTELOR

194

- 71. Succesiunea codurilor civile în România / 194

Secțiunea a IX-a

FORMALISMUL ACTULUI AUTENTIC

197

- 72. Scopul formei autentice / 197
- 73. Înscrișul / 198
- 74. Înscrișul sub semnătură privată / 199
- 75. Înscrișul autentic / 202
- 76. Forța probantă / 206
- 77. Forța executorie / 208

Introducere

Secțiunea I

PROMISIUNEA BILATERALĂ DE VÂNZARE

- 78. Promisiunea de a contracta / 214
- 79. Promisiunea bilaterală de vânzare / 216
- 80. Motive pentru a încheia o promisiune / 218
- 81. Reglementarea promisiunii. Condițiile de validitate / 219
- 82. Forma promisiunii / 224
- 83. Importanța practică a promisiunii / 225
- 84. Obiectul promisiunii: bunul / 226
- 85. Obligațiile părților / 229
- 86. Sancțiunile pentru neîndeplinirea obligației de a încheia contractul de vânzare în condițiile convenite / 231
- 87. Clauze cu rol sancționator: clauza penală, clauza de arvună și pactul comisoriu / 233
- 88. Aplicarea măsurilor sancționatorii / 241
- 89. Promisiunea și evenimentele viitoare și nesigure (condițiile) / 245
- 90. Plata prețului / 250
- 91. Predarea bunului imobil / 250
- 92. Termenul / 251
- 93. Transmiterea obligațiilor părților în caz de deces sau de cesiune a promisiunii / 252
- 94. Încheierea contractului de vânzare voluntar / 253
- 95. Notarea promisiunii în cartea funciară a imobilului și radierea acesteia / 253
- 96. Consilierea notarială pe durata promisiunii / 255
- 97. Costuri / 255
- 98. Concluzii / 256

Secțiunea a II-a

CONTRACTUL DE VÂNZARE IMOBILIARĂ

- 99. Definiție / 257
- 100. Imobilul / 258
- 101. Prețul / 262
- 102. Obligațiile vânzătorului / 263
- 103. Obligațiile cumpărătorului / 270
- 104. Principiul simultaneității executării obligațiilor / 272
- 105. Variante contractuale / 273
- 106. Programul „Noua Casă” / 279
- 107. Vânzarea terenurilor agricole situate în extravilan / 283
- 108. Cota redusă de TVA de 9% la vânzare / 288

109. Documentația contractului de vânzare / 289
110. Costurile vânzării / 295

Secțiunea a III-a

CONTRACTUL DE IPOTECĂ IMOBILIARĂ

300

111. Ipoteca / 300
112. Interesul ipotecii pentru creditor / 300
113. Ipoteca imobiliară legală și ipoteca imobiliară convențională / 301
114. Obiectul ipotecii imobiliare / 302
115. Ipoteca convențională imobiliară / 303
116. Rangul ipotecii / 303
117. Părțile contractului de ipotecă / 304
118. Forma autentică a contractului de ipotecă / 305
119. Formalități de publicitate imobiliară / 305
120. Clauzele contractului / 306
121. Drepturile constituitorului ipotecii / 306
122. Radierea ipotecii din cartea funciară / 307

CAPITOLUL III. PARTAJUL IMOBILIAR

309

Introducere

311

Secțiunea I

CONTRACTUL DE PARTAJ

313

123. Introducere / 313
124. Starea de coproprietate / 315
125. Sistarea stării de coproprietate / 319
126. Condiția participării tuturor coproprietarilor / 321
127. Lichidarea indiviziunii. Modalități de atribuire a bunurilor comune / 321
128. Efectele partajului / 323
129. Drepturile creditorilor la partaj / 324
130. Documentație / 326
131. Promisiunea de partaj / 327
132. Partajul folosinței / 328

CAPITOLUL IV. IMOBILUL – AJUTOR LA BĂTRĂNEȚE

329

Introducere

331

Secțiunea I

CONTRACTUL DE ÎNTREȚINERE

333

133. Contractul de întreținere / 333
134. Forma contractului de întreținere / 333

- 135. Modalități de constituire / 333
- 136. Obiectul contractului de întreținere / 334
- 137. Prestația întreținerii / 335
- 138. Indivizibilitatea obligației de întreținere / 337
- 139. Caracterele contractului de întreținere / 337
- 140. Imposibilitatea obiectivă de a executa întreținerea / 339
- 141. Imposibilitatea obiectivă de a primi întreținerea / 340
- 142. Decesul întreținătorului / 341
- 143. Neexecutarea obligației de întreținere / 341
- 144. Documentație / 341

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ / 342

Răspunsuri la întrebări:

1. Ce înțelegeți prin „persoană fizică” și „persoană juridică”?
2. Cum încheie acte juridice un copil?
3. Cum încheie acte juridice o persoană majoră care nu mai are discernământ?
4. Ce este instanța de tutelă și ce atribuții are?
5. Ce este patrimoniul persoanei și ce sunt diviziunile patrimoniale?

1. Drept și drept civil

Ce este dreptul?

Tradițional, în literatura juridică, despre cuvântul „drept” se afirmă că are trei înțelesuri:

a) într-un prim sens, exprimă ideea unei puteri, a unei prerogative de a face ceva, fiind un interes individual care este garantat (ocrotit) de lege. De exemplu, în acest sens, întrebuițăm sintagme precum dreptul de a se căsători, dreptul a face un testament, dreptul de a încheia un contract.

b) într-un al doilea sens, înseamnă o totalitate de reguli edictate de stat cărora oamenii trebuie să li se supună. Este un ansamblu de norme (legi) care edictează viața în comun a oamenilor. Viața noastră în comun nu ar putea fi concepută fără reguli, fără obligații. Relațiile dintre oameni trebuie organizate.

c) într-un alt treilea sens, este sinonim cu știința dreptului, adică un ansamblu de idei, noțiuni, concepte, principii care explică dreptul. Dreptul este o știință socială.

Cum și de ce a apărut dreptul?

Într-o etapă foarte îndepărtată a istoriei umanității, dreptul se confunda cu religia. Regulile de drept erau chiar regulile religioase. Legile emanau de la divinitate.

Dreptul a apărut în Orientul antic, Codul lui Hamurabi în Babilon (scris cu 2.000 de ani înainte de Cristos), Legile lui Manu în India și Codul lui Mu în China fiind adevărate monumente de legislație, un amestec de

norme morale, religioase și juridice. În Europa, colecții de legi au început să apară încă din sec. X-IX î.Hr. până în sec.V î.Hr. (Sparta, Atena, Roma). Istoria dreptului este însăși istoria umanității.

Dreptul este un produs al civilizațiilor, al societăților, care s-a dezvoltat și s-a rafinat de-a lungul secolelor. Dreptul este produsul voinței generale (oficiale, generalizate) a statului (superioară voințelor individuale). Libertatea omului nu a putut fi niciodată deplină. Ea a trebuit să fie îngădită, limitată din prima zi în care a apărut. Aceste limitări au dat naștere obligațiilor. Altfel, nu ar fi putut fi asigurată pacea între indivizi. O societate compusă numai din drepturi, fără obligații, nu este de conceput.

Toate statele lumii au legi proprii care, în societățile occidentale, ocupă un loc fundamental.

În secțiunile acestui capitol introductiv, cuvântul „civil” va domina orice explicație, orice frază, idee sau construcție juridică: *drept civil, raporturi juridice civile, drepturi civile, obligații civile, contracte civile, subiecte de drept civil, capacitate civilă, răspundere civilă, Cod civil*. Îl întâlnim peste tot.

Ce înseamnă însă „civil”? Etimologic, cuvântul „civil” provine din lat. *civilis, civis*, care însemna **cetățean**.

Sistemul de drept românesc este alcătuit din mai multe **ramuri (părți)**. Fiecare ramură a sistemului de drept reglementează anumite **domenii** de relații sociale și se diferențiază după anumite criterii (fiind adesea divizate în subramuri). Vorbim, de exemplu, despre drept civil, dreptul familiei, dreptul muncii, dreptul consumatorului, dreptul societăților, drept penal, drept constituțional, drept administrativ, drept financiar, drept bancar, drept procesual civil sau despre drept procesual penal.

Dreptul civil (denumit astfel și în dreptul francez – *droit civil* – sau în dreptul italian – *diritto civile*, ori cel spaniol – *derecho civil*) este **principala ramură de drept privat**. Se afirmă, pe bună dreptate, că dreptul civil este „dreptul comun”, adică trunchiul tuturor ramurilor sistemului de drept, având valoare de **model**. Din punct de vedere istoric, dreptul civil a stat la baza dreptului, deoarece în epoca romană nu se făcea distincție între „drept” și „drept civil”. Pilonii dreptului civil sunt **familia, proprietatea și contractele**.

Dreptul civil reglementează raporturile juridice **patrimoniale și nepatrimoniale dintre persoanele fizice și persoanele juridice**. Cea mai importantă lege (zisă „legea civilă fundamentală”) unde acestea sunt reglementate este **Codul civil român** (Legea nr. 287/2009 republicată, intrată în vigoare în 2011).

Codul civil român din 2009 (care are **2.664 articole**) a realizat o unificare așteptată a dreptului privat, astfel încât în acesta găsim, azi, reglementate materii precum **proprietatea, bunurile, cartea funciară,**

obligațiile, contractele speciale, persoanele, relațiile de familie, căsătoria, succesiunile, prescripția extinctivă, raporturile de drept internațional privat.

2. Persoana fizică și persoana juridică

De ce ne interesează persoanele sau, ceea ce, în limbaj juridic, numim noțiunea de „persoană”? Pentru că **obligația** este o **relație**, un raport, între două sau mai multe **persoane**. Oamenii (singuri sau în asociere) sunt **creatorii obligațiilor**. Nu există „înțelegere” dintre două persoane pe care dreptul să nu o (re)cunoască (încadreze) sub forma unui act juridic.

Dar, **nu orice persoană, nu oricând și nu oricum** poate să fie parte într-un act juridic. Din acest motiv, pentru început, este necesar să cunoaștem **când o persoană este aptă să aibă drepturi și obligații**, dar, mai ales, **de la ce vârstă le poate exercita singură**.

În limbajul colocvial, întrebuițarea cuvântului „persoană” are în vedere exclusiv omul. În limbaj juridic însă, persoana este de două feluri: „persoana fizică” și „persoana juridică”.

Se folosesc astfel, în mod curent, sintagmele „**persoană fizică**” și „**persoană juridică**”, pentru a desemna subiectele de drept civil (art. 25 alin. 1 C.civ.).

Prin „**subiect de drept civil**” se înțelege participantul – persoană fizică sau persoană juridică – la un raport de drept civil. Orice om (inclusiv minorii sau persoanele fără discernământ) este subiect de drept civil.

Persoana fizică este omul, privit individual, ca titular de drepturi și obligații civile (art. 25 alin. 2 C.civ.). Pentru drept, omul, individul, se exprimă prin termenul de „persoană fizică”, denumire care se inspiră din faptul existenței fizice a omului.

Persoana juridică ia naștere prin **voința mai multor persoane fizice**, care constituie o **asociere**. Persoana juridică este **orice formă de organizare care este titulară de drepturi și obligații civile** (art. 25 alin. 3 C.civ.).

OBSERVAȚIE

Unele explicații se impun, deoarece noțiunea poate fi dificil de înțeles. Se observă, din însăși denumirea întrebuițată – persoană „juridică” (în alte legislații se folosește denumirea de persoană „morală”) – că persoana juridică nu are o existență fizică asemenea omului, ci una intelectuală. Persoana juridică nu merge, nu mănâncă, nu doarme, nu râde, nu plânge. Persoana juridică are și ea o existență, dar nu una fizică, ca a omului, ci una aparte: se naște, funcționează și dispare în modalități specifice.

Persoana juridică ia naștere, de regulă, prin încheierea unui acord, a unui act constitutiv. Funcționarea ei are loc prin reprezentanți legali (denumiți, adesea, „administratori”), care pot fi ori persoane fizice, ori chiar alte persoane juridice.

De exemplu, doi frați sau doi prieteni care doresc să se asocieze pentru a derula o afacere împreună, vor încheia un act constitutiv, îl vor înregistra în Registrul comerțului și vor da, astfel, naștere unei persoane juridice, denumite „societate”. Funcționarea acestei societăți este minuțios reglementată de diferite legi speciale și ea are loc prin administrator/administratori, care pot fi chiar cei doi asociați sau alte persoane de încredere.

Societățile – de diferite categorii – sunt cele mai cunoscute persoane juridice. Alături de ele, mai există asociațiile, fundațiile.

Nu vom detalia în această lucrare problematica capacității persoanelor juridice, deoarece, pe de-o parte, scopul nostru este să ne adresăm în primul rând cetățenilor, punându-le la dispoziție informații despre ei înșiși, ca subiecți de drept, iar, pe de altă parte, persoanele juridice beneficiază și au acces la consiliere juridică specializată din partea profesioniștilor în drept (cu precădere, a consilierilor juridici, a avocaților, a notarilor).

3. Minorul și majorul. Majorul sub consiliere judiciară sau sub tutelă specială

Ne-am obișnuit cu faptul că orice **persoană majoră** poate încheia acte juridice. Dar, ce știm despre **un copil**? Ce drepturi și obligații civile poate avea acesta pe perioada minorității? Și, mai ales, **cum le poate exercita**? Adevărul este că viața juridică nu este rezervată numai adulților. Sunt dese cazurile în care copiii sunt părți în diferite acte juridice. Cum se întâmplă aceasta în concret?

Explicațiile care urmează vor urmări îndeaproape **statutul juridic al copilului (minorului)**, deoarece, în majoritatea situațiilor, acesta pare că are un aer de mister. Se observă, în practică, că înșiși părinții nu dețin informații de bază despre statutul juridic al copilului și, mai ales, despre rolul **instanței de tutelă**.

OBSERVAȚIE

În percepția generală, persoanele fizice se clasifică în două categorii principale: **persoanele minore** (care nu au împlinit vârsta de 18 ani) și **persoanele majore** (care au împlinit vârsta de 18 ani).

Vom vedea, pe larg, în continuare, că în domeniul dreptului civil (mai ales al exercitării drepturilor și obligațiilor) această împărțire este menținută adăugându-i-se însă o **subclasificare a minorilor** astfel:

1. minori care nu au împlinit vârsta de 14 ani;
2. minori cu vârsta cuprinsă între 14 și 18 ani;
3. persoane majore (care au împlinit vârsta de 18 ani)

În ceea ce privește **persoana fizică (omul)**, două noțiuni sunt fundamentale pentru a înțelege participarea sa la „viața civilă”: **capacitatea civilă și patrimoniul**.

În limbajul juridic se utilizează sintagma „capacitate civilă” pentru a desemna aptitudinea persoanei fizice de a **avea** drepturi civile și obligații civile („capacitatea de folosință”), precum și aptitudinea de a **le putea dobândi și exercita singură** prin încheierea de acte juridice („capacitatea de exercițiu”).

Le vom prezenta distinct, deoarece sunt puțin cunoscute. Observăm, de la început, nuanța: una este să **știi de când poți avea** drepturi și obligații și altceva este să **știi de când le poți exercita singur**. Sunt două momente diferite, care privesc mai ales minorii și persoanele majore care nu mai au discernământ sau prezintă un discernământ diminuat. Altfel spus, **poți avea drepturi și obligații, dar nu întotdeauna le poți exercita singur**. Aceasta se întâmplă în cazul celor două categorii de persoane pe care le-am menționat.

Capacitatea de folosință

Așadar, prima problemă este de a **ști începând din ce moment (de la ce vârstă) o persoană poate să dobândească (aibă) drepturi și obligații**.

Omul are aptitudinea de a **avea încă din momentul nașterii toate drepturile și obligațiile**, cu excepția îngrădirilor (limitărilor) prevăzute de lege (art. 34–35 C.civ.). Această aptitudine încetează **la deces** (aceasta este denumită, în limbaj juridic, „capacitate de folosință”).

Dobândirea de drepturi și obligații se poate face atât prin acte juridice, cât și prin fapte juridice sau în temeiul legii.

OBSERVAȚIE

Nu este deloc surprinzător ca **un copil în vârstă de câteva luni sau de câțiva ani să dobândească o succesiune legală** (de exemplu,

LBRIS

UNIUNEA NAȚIONALĂ A NOTARILOR
PUBLICI DIN ROMÂNIA

Isache Dragoș
notar public

ENCICLOPEDIA
NOTARIALĂ A FAMILIEI

ENCYCLOPÉDIE NOTARIALE DE LA FAMILLE

MOȘTENIREA
LA SUCCESSION

VOL. 2

MONITORUL OFICIAL
Editură și Tipografie
București, 2024

CUPRINS

INTRODUCERE GENERALĂ

18

CAPITOLUL I. ABC-UL MOȘTENIRII

20

Introducere

22

Secțiunea I

DEȘCHIDEREA MOȘTENIRII

23

1. Moștenirea sau succesiunea / 23
2. Dreptul la moștenire / 24
3. Defunctul. Autorul moștenirii / 25
4. Donatorul. Testatorul / 26
5. Decesul și deschiderea moștenirii / 26
6. Deschiderea procedurii succesorală notarială / 30
7. Locul deschiderii moștenirii / 31
8. Nașterea dreptului de opțiune succesorală. Succesibil. Moștenitor / 33
9. Transmisiunea patrimoniului succesoral / 35
10. Nașterea indiviziunii succesorală / 37
11. Moștenirea legală și moștenirea testamentară / 38

Secțiunea a II-a

PATRIMONIUL SUCCESORAL

40

12. Patrimoniul succesoral / 40
13. Activul succesoral / 42
14. Pasivul succesoral / 42

Secțiunea a III-a

TRANSMISIUNEA MOȘTENIRII

45

15. Felurile transmisiunii / 45
16. Moștenitori universali, cu titlu universal și cu titlu particular / 45
17. Transmiterea activului succesoral / 47
18. Transmiterea pasivului succesoral / 49

Secțiunea a IV-a

CONDIȚIILE GENERALE PENTRU A MOȘTENI

52

- 19. Condițiile generale pentru a moșteni / 52
- 20. Existența succesibilului / 52
- 21. Persoanele decedate în același timp / 54
- 22. Vocația concretă la moștenire / 55
- 23. Nedemnitățile succesorală / 56
- 24. Nedemnitățile de drept / 56
- 25. Nedemnitățile judiciare / 56
- 26. Dezmoștenirea / 57

Secțiunea a V-a

OPȚIUNEA SUCCESORALĂ

60

- 27. Opțiunea succesorală / 60
- 28. Termenul de opțiune succesorală / 61
- 29. Retransmiterea dreptului de opțiune succesorală / 64
- 30. Felurile opțiunii succesorale / 64
- 31. Felurile acceptării moștenirii / 65
- 32. Efectele acceptării moștenirii / 70
- 33. Renunțarea la moștenire / 72
- 34. Efectele renunțării la moștenire / 75
- 35. Presumpția de renunțare la moștenire / 77

CAPITOLUL II. MOȘTENIREA LEGALĂ

80

Introducere

82

Secțiunea I

RUDELE DEFUNCTULUI

83

- 36. Rudenia / 83
- 37. Felurile rudeniei / 84
- 38. Rudenia în linie dreaptă / 86
- 39. Rudenia în linie colaterală / 87
- 40. Gradul de rudenie / 88
- 41. Afinitatea / 89

Secțiunea a II-a

CLĂSELE DE MOȘTENITORI

90

- 42. Clasele de moștenitori / 90
- 43. Clasa I de moștenitori / 90

- 44. Clasa a II-a de moștenitori / 92
- 45. Clasa a III-a de moștenitori / 93
- 46. Clasa a IV-a de moștenitori / 94
- 47. Descendent, ascendent, colateral / 94
- 48. Sinteza claselor de moștenitori / 96

Secțiunea a III-a **SOȚUL SUPRAVIEȚUITOR**

97

- 49. Soțul supraviețuitor / 97

Secțiunea a IV-a **PRINCIPIILE MOȘTENIRII LEGALE**

100

- 50. Principiile moștenirii legale / 100

Secțiunea a V-a **ÎMPĂRȚIREA MOȘTENIRII**

103

- 51. Împărțirea moștenirii în prezența soțului supraviețuitor / 103
- 52. Împărțirea moștenirii în clasa I de moștenitori / 104
- 53. Împărțirea moștenirii în clasa a II-a de moștenitori / 111
- 54. Împărțirea moștenirii în clasa a III-a de moștenitori / 117
- 55. Împărțirea moștenirii în clasa a IV-a de moștenitori / 119
- 56. Drepturile speciale succesoriale ale soțului supraviețuitor / 121

Secțiunea a VI-a **CERTIFICATUL DE MOȘTENITOR**

125

- 57. Certificatul de moștenitor / 125
- 58. Procedura succesorală notarială. Generalități / 126
- 59. Deschiderea procedurii succesoriale notariale / 128
- 60. Competența notarului public / 132
- 61. Parcurgerea procedurii succesoriale notariale / 134
- 62. Masa succesorală / 137
- 63. Moștenitorii legali / 140
- 64. Încheierea procedurii succesoriale prin emiterea certificatului de moștenitor / 141
- 65. Certificatul de moștenitor în cadrul lucrărilor de cadastru sistematic / 142
- 66. Suspendarea procedurii succesoriale notariale și reluarea acesteia / 143
- 67. Certificatul de calitate de moștenitor / 143

68. Nulitatea certificatului de moștenitor / 144

69. Înregistrarea certificatului de moștenitor la organele fiscale / 146

Secțiunea a VII-a

CERTIFICATUL DE VACANȚĂ SUCCESORALĂ

147

70. Moștenirea vacanță / 147

71. Procedura succesorală în cazul moștenirii vacante / 147

72. Desființarea vacanței succesorale / 148

Secțiunea a VIII-a

CERTIFICATUL EUROPEAN DE MOȘTENITOR

149

73. Regulamentul (UE) nr. 650 din 4 iulie 2012 / 149

74. Certificatul european de moștenitor (CEM) / 156

CAPITOLUL III. MOȘTENIREA TESTAMENTARĂ

159

Introducere

160

Secțiunea I

TESTAMENTUL

161

75. Testamentul. Conținut / 161

76. Dispoziții testamentare patrimoniale / 163

77. Dispoziții testamentare nepatrimoniale / 163

78. Testamentul. Caractere / 164

79. Formele testamentului / 166

80. Testamentul olograf / 168

81. Testamentul autentic / 172

82. Testamentul privilegiat / 176

83. Testamentul sumelor de bani și a valorilor păstrate în depozit / 181

84. Interdicția testamentului reciproc / 182

85. Revocarea unui testament / 183

Secțiunea a II-a

LEGATUL

185

86. Legatul / 185

87. Legatul universal / 188

88. Legatul cu titlu universal / 190

89. Legatul cu titlu particular / 191

90. Legatarii / 191

91. Caducitatea unui legat / 193

CERTIFICATUL DE LEGATAR

195

92. Certificatul de legatar / 195

Sectiunea a IV-a

CERTIFICATUL DE EXECUTOR TESTAMENTAR

199

93. Executorul testamentar / 199

94. Puterile executorului testamentar / 200

95. Certificatul de executor testamentar / 202

CAPITOLUL IV. LICHIDAREA SUCCESIUNII

204

Introducere

206

Sectiunea I

PLANIFICAREA SUCCESIUNII

208

96. Planificarea unei moșteniri / 208

97. Actele de planificare a unei moșteniri / 210

98. Donația / 211

99. Obiectul contractului de donație / 213

100. Efectele donației / 213

101. Clauze specifice în donație / 214

102. Clauze interzise în donație / 224

103. Sarcinile în donație / 225

104. Donația și rezerva succesorală / 226

105. Donația făcută unui minor / 227

106. Donația-partaj / 232

107. Legatul / 233

108. Legatul cotității disponibile / 233

109. Legatul tuturor bunurilor mobile sau legatul tuturor
bunurilor imobile / 234

110. Legatul unei sume de bani / 234

111. Legatul unei creanțe / 234

112. Legatul unei rente viagere sau al unei creanțe de întreținere / 235

113. Legatul nudei proprietăți și legatul uzufructului / 235

114. Legatul cu termen și legatul sub condiție / 235

115. Legatul cu substituție fideicomisară / 236

116. Legatul rămășiței / 237

117. Legatul alternativ / 237

118. Legatul cu sarcini / 238

119. Legatul conjunctiv / 240

120. Testamentul-partaj / 240

121. Legatari și creditorii / 241

Secțiunea a II-a

INDIVIZIUNEA SUCCESORALĂ

242

122. Indiviziunea succesorală / 242

123. Drepturile coproprietarilor / 244

124. Decizia de a menține indiviziunea / 245

125. Folosirea bunurilor succesoriale / 246

126. Actele de conservare ale bunului comun / 248

127. Actele de administrare ale bunului comun / 250

128. Actele de dispoziție privind bunul comun / 251

129. Contabilitatea indiviziunii / 251

Secțiunea a III-a

REZERVA SUCCESORALĂ

254

130. Rezerva succesorală. Introducere / 254

131. Rezerva succesorală. Context succesoral / 257

132. Părțile moștenirii: rezerva succesorală și cotitatea disponibilă / 258

133. Rezerva succesorală și liberalitățile / 259

134. Rezerva succesorală și dezmoștenirea / 262

135. Moștenitorii legali rezervatari / 262

136. Quantumul rezervei succesoriale / 265

137. Masa de calcul / 267

138. Imputarea liberalităților / 274

139. Reducțiunea liberalităților / 275

Secțiunea a IV-a

PARTAJUL SUCCESORAL

278

140. Partajul succesoral / 278

141. Momentul partajului / 281

142. Realizarea partajului / 282

143. Forma contractului de partaj / 283

144. Masa de partaj / 284

145. Evaluarea bunurilor și formarea loturilor / 286

146. Efectele partajului / 287

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ / 288

We know
books

Timp de citire: 20 min.

Răspunsuri la întrebări:

1. Ce înțelegeți prin cuvintele moștenire sau succesiune?
2. Știți ce semnificație are sintagma „deschiderea moștenirii”?
3. Dar sintagma „deschiderea procedurii succesorale notariale”?
4. Care este locul deschiderii unei moșteniri și ce consecințe juridice produce acesta?
5. Care este cea mai importantă consecință juridică a decesului unei persoane?

1. Moștenirea sau succesiunea

În limbajul juridic se utilizează doi termeni cu semnificații relativ sinonime: „succesiune” (într-un sens restrâns al cuvântului) și „moștenire”. Însuși legiuitorul utilizează ambele cuvinte, preferând însă pe acela de „moștenire” (de exemplu, Cartea a IV-a din Codul civil se intitulează „Despre moștenire și liberalități”, iar art. 43 din Constituția României prevede că „Dreptul la moștenire este garantat”; de asemenea, Legea nr. 36/1995 a notarilor publici și a activității notariale reglementează „certificatul de moștenitor”).

Și în limbajul colocvial sunt utilizate ambele cuvinte, fără a se identifica vreo preferință pentru vreunul dintre ele. Se afirmă, de exemplu, că o persoană „a dezbătut succesiunea” sau „a dezbătut moștenirea” (cu referire la procedura succesorală notarială).

OBSERVAȚIE

În limbaj juridic, termenul „succesiune” se folosește în două sensuri. În esență însă, în oricare dintre acestea, termenul de „succesiune” evidențiază o continuitate, o trecere (din vb. *a succeda*, *a urma*).

În sensul restrâns, cuvântul „succesiune” înseamnă **transmitere pentru cauză de moarte** și este, într-adevăr, sinonim cu cuvântul „moștenire”.

În sens larg, cuvântul „succesiune” este folosit în limbajul juridic pentru a desemna atât o transmisiune între vii, cât și o transmisiune pentru cauză de moarte. Pe scurt, este vorba despre „o succesiune în drepturi”. Se spune, de exemplu, despre cumpărător că este un succesor cu titlu particular al vânzătorului sau, în cazul divizării unei persoane juridice, că persoana juridică căreia i s-a transmis o parte din patrimoniul societății care s-a divizat este succesoare în drepturi a acesteia.

În nenumărate situații, în materie succesorală, legiuitorul folosește ori unul, ori altul dintre cuvintele „succesiune” sau „moștenire”.

De exemplu, legiuitorul folosește termenul de „moștenitor”, dar întrebuințează și sintagmele „dreptul de opțiune succesorală” sau „reprezentare succesorală” ori „rezervă succesorală”.

„Moștenirea” este transmiterea patrimoniului unei persoane fizice decedate către una sau mai multe persoane în ființă (art. 953 C.civ.).

Despre moștenirea unei persoane nu se poate vorbi decât **după decesul acesteia**. Decesul este **faptul declanșator** al moștenirii. Decesul declanșează deci niște consecințe juridice. **Un mănunchi de reguli care stabilesc cine, cum, de ce și când poate moșteni.**

OBSERVAȚIE

Chestiunea succesorală, problema moștenirii, este însă abordată **încă din timpul vieții**, prin **actele de planificare succesorală** (donații sau legate) făcute de autorul succesiunii (a se consulta *Capitolul IV. Lichidarea succesiunii, Secțiunea I. Planificarea succesiunii*).

Moștenirea, fie că este **legală**, fie că este **testamentară**, constituie un **mod de dobândire a dreptului de proprietate** (art. 557 alin. 1 Cod civil). Moștenitorii legali sau testamentari ai unei persoane decedate devin **proprietari ai bunurilor succesorale** (pe care le moștenesc de la defunct în virtutea legii sau în temeiul unui legat lăsat de defunct).

2. Dreptul la moștenire

Transmiterea bunurilor, la deces, pe cale succesorală, de la defunct la moștenitorii săi (fie că sunt legali, fie că sunt testamentari), constituie un corolar, o condiție a existenței proprietății private. Dacă nu ar fi recunoscut

dreptul la moștenire, nici proprietatea privată și nici societatea, așa cum le cunoaștem azi, nu ar fi posibile. În definitiv, cui ar rămâne averea unei persoane atunci? Societății, comunității? Statului? De-a lungul timpului, au existat și teorii care au încercat să demonstreze că dreptul la moștenire ar putea fi abolit.

Azi însă **dreptul la moștenire este garantat de Constituția României** (art. 46). Dobândirea bunurilor situate pe teritoriul României, prin moștenire, este permisă atât moștenitorilor legali ai defunctului, cât și moștenitorilor testamentari, **indiferent de cetățenia acestora, cu excepția terenurilor care pot fi dobândite de cetățenii străini numai prin moștenire legală, nu și testamentară** (art. 44 alin. 2 din Constituție).

OBSERVAȚIE

Cetățenii străini (indiferent că sunt membri ai Uniunii Europene sau nu) **pot** dobândi dreptul de proprietate asupra **terenurilor și construcțiilor**, fără limitări, în calitate de **moștenitori legali** ai defunctului.

De exemplu, o persoană decedează și are ca moștenitori legali soție și copil, care nu au cetățenie română. Aceștia vor moșteni, în calitate de moștenitori legali, toate bunurile mobile și imobile (terenuri și construcții) ale defunctului.

Cetățenii străini (indiferent că sunt membri ai Uniunii Europene sau nu) **nu pot** dobândi dreptul de proprietate asupra **terenurilor**, în calitate de **moștenitori testamentari**.

De exemplu, o persoană decedează și a instituit prin testament un legatar universal, care este cetățean străin. Acesta va dobândi averea defunctului (bunuri mobile, bunuri imobile-construcții), **cu excepția terenurilor situate pe teritoriul României**, pe care nu le poate dobândi în calitate de moștenitor testamentar.

3. Defunctul. Autorul moștenirii

În limbajul juridic, pentru a desemna **persoana decedată** (bărbat sau femeie) se folosește, în general, cuvântul „defunct” (care înseamnă *persoană care a decedat, a încetat din viață*). Astfel, se utilizează sintagme precum *bunurile defunctului, datorile defunctului, creanțele defunctului, averea defunctului, rudele defunctului, moștenitorii defunctului*. Cuvântul „defunct” este întrebuințat și în procedura succesorală notarială, fiind utilizat în certificatul de moștenitor alături de informații privind data decesului și ultimul domiciliu al acestuia. Și cuvintele sinonime „moarte” și „deces” ori

„mort” și „defunct” sunt folosite deopotrivă în Codul civil, în contexte și împrejurări diverse.

În literatura juridică se folosește și cuvântul *de cuius*, care provine din sintagma latină *is de cuius succesione (rebus) agitur* (cel despre a cărui moștenire/bunuri este vorba) sau, mai des, sintagma „**autor al moștenirii**”.

4. Donatorul. Testatorul

Vom vedea că materia moștenirii este în strânsă legătură cu **actele gratuite** – denumite, în limbaj juridic, „liberalități” - pe care **defunctul** le-a consimțit, în timpul vieții, prin **donatii** sau prin **legate** cuprinse în testament (pentru detalii a se consulta *Capitolul IV. Lichidarea succesiunii*).

Referirile la persoana defunctului atunci când acesta (în viață fiind) a făcut donatii sau legate se fac, cel mai adesea, prin întrebuițarea cuvintelor **donator** (persoana care donează, care oferă ceva gratis) și **testator** (persoană care întocmește un testament, de la verbul *a testa*, care, în limbaj juridic, înseamnă a întocmi un testament, ori, în sens restrâns, *a da dispoziții prin testament cu privire la transmiterea unor bunuri materiale, a lăsa ceva prin testament*).

Astfel, atunci când ne vom referi la defunctul care a făcut donatii în timpul vieții vom folosi (și) termenul de **donator**, iar atunci când ne vom referi la defunctul care a făcut testamente vom folosi (și) termenul **testator**.

5. Decesul și deschiderea moștenirii

Cel mai important **efect al decesului** unei persoane este **deschiderea moștenirii** sale: „moștenirea unei persoane se deschide în momentul decesului acesteia” (art. 954 alin. 1 C.civ.).

Sintagma „deschiderea moștenirii” este una specifică limbajului juridic și nu se folosește în limbajul colocvial. Ea înseamnă că, **în chiar momentul decesului unei persoane, se transmit de îndată drepturile și obligațiile pe care aceasta le avea la data decesului, fără nicio întrerupere**. Vom vedea că această transmitere este provizorie. În ziua decesului nici nu se cunosc moștenitorii unei persoane, căci aceștia nici nu au acceptat moștenirea. Transmisiunea moștenirii de la defunct la moștenitori se va consolida (definitiva) retroactiv, atunci când cei îndreptățiți vor accepta moștenirea.

OBSERVAȚIE

Numai o persoană care trăiește poate avea un patrimoniu. Patrimoniul este atașat unei persoane în viață.

Atunci când persoana decedează, patrimoniul său se detașează de aceasta pentru a se transmite unor alte persoane care trăiesc, și care sunt moștenitorii defunctului. Aceasta este obligatoriu, chiar dacă, într-o primă fază, se produce provizoriu.

În acest context, „deschiderea” poate fi sinonimă cu **debutul, începutul** unei noi etape (*post mortem*) în viața juridică a „persoanei” (care nu coincide cu viața sa pământească). O etapă (moștenirea) care nu poate începe decât atunci când se termină viața pământească a omului. Moștenirea va atrage dezintegrarea patrimoniului persoanei decedate în patrimoniile moștenitorilor săi. Bunurile și datoriile defunctului se vor transmite moștenitorilor săi.

Capacitatea civilă a persoanei fizice încetează la data decesului (art. 35 C.civ.). Aceasta înseamnă că, așa cum este și firesc, **după deces, „o persoană”, nemaifiind în viață, nu mai poate dobândi drepturi și nici contracta obligații.**

OBSERVAȚIE

„Deschiderea moștenirii” are o legătură strânsă cu ceea ce este permis **înainte** de producerea decesului și cu ce nu este permis în materie de acte juridice având ca obiect „succesiunea” (încheiate înainte de decesul persoanei).

Este adevărat că se întâmplă frecvent – și este ceva obișnuit – ca „problema moștenirii” să fie abordată încă din timpul vieții persoanei. Această abordare se poate produce pe două paliere, din care unul este permis de legiuitor, iar altul nu este permis.

Un prim palier, permis de legiuitor, îl constituie actele de planificare succesorală.

Este vorba de actele cu titlu gratuit (denumite „liberalități”), adică **donății sau legate**, pe care o persoană le face în considerarea succesiunii sale, care se va deschide la decesul său. Misiunea acestor acte de planificare succesorală este aceea de a pune ordine în chestiunile succesoriale. Legiuitorul le permite – cu anumite limite – și le încurajează, pentru că dreptul oricărei persoane de a se preocupa din timpul vieții de succesiunea sa este firesc și constituie o expresie a dreptului de proprietate pe care încă îl are asupra bunurilor sale – și pe care îl va pierde (sau, mai bine zis, îl „va transmite”) la deces.

Un al doilea palier, care nu este permis de legiuitor și care sancționează cu nulitatea absolută orice fel de înțelegeri în acest sens, îl constituie

LBRIS

UNIUNEA NAȚIONALĂ A NOTARILOR
PUBLICI DIN ROMÂNIA

Isache Dragoș
notar public

ENCICLOPEDIA
NOTARIALĂ A FAMILIEI

ENCYCLOPÉDIE NOTARIALE DE LA FAMILLE

FAMILIA
LA FAMILLE

VOL. 3

MONITORUL OFICIAL
Editură și Tipografie
București, 2024

CUPRINS

INTRODUCERE GENERALĂ

11

CAPITOLUL I. ABC-UL FAMILIEI

12

Introducere

13

Secțiunea I

FAMILIA

14

1. Dreptul familiei / 14
2. Familia / 15
3. Logodna / 17
4. Căsătoria / 23
5. Drepturile și îndatoririle personale ale fiecărui soț / 26
6. Drepturile și îndatoririle patrimoniale ale fiecărui soț / 28
7. Obligația legală de întreținere între rude și între soți / 28
8. Regimurile matrimoniale / 30
9. Regimul primar / 32
10. Părinții, copiii și autoritatea părintească / 44
11. Încetarea căsătoriei prin decesul unuia dintre soți / 47
12. Desfacerea căsătoriei prin divorț / 48
13. Concubinajul. Cuplul / 51
14. Copiii din afara căsătoriei / 53
15. Legea aplicabilă căsătoriei / 54

CAPITOLUL II. REGIMURILE MATRIMONIALE

55

Introducere

56

Secțiunea I

ALEGEREA REGIMULUI MATRIMONIAL

57

16. Regimurile matrimoniale în România / 57
17. Alegerea și modificarea regimului matrimonial / 59
18. Convenția matrimonială / 63

Secțiunea a II-a

REGIMUL COMUNITĂȚII LEGALE

65

- 19. Regimul comunității legale / 65
- 20. Bunurile comune ale soților / 68
- 21. Proprietatea devălmașă a soților asupra bunurilor comune / 72
- 22. Datoriile comune ale soților / 74
- 23. Bunurile proprii ale fiecărui soț / 76
- 24. Datoriile proprii ale fiecărui soț / 82
- 25. Importanța delimitării maselor de bunuri. Creditorii / 83
- 26. Folosirea bunurilor comune de către soți / 84
- 27. Partajul bunurilor comune în timpul căsătoriei / 90
- 28. Folosirea bunurilor proprii de către fiecare soț / 91
- 29. Lichidarea regimului matrimonial al comunității legale / 91

Secțiunea a III-a

REGIMUL COMUNITĂȚII CONVENȚIONALE

99

- 30. Regimul comunității convenționale / 99
- 31. Clauzele permise / 100
- 32. Lichidarea regimului comunității convenționale / 106

Secțiunea a IV-a

REGIMUL SEPARAȚIEI DE BUNURI

107

- 33. Regimul separației de bunuri / 107
- 34. Creanța de participare / 108
- 35. Clauza de acrescământ (tontină) / 110
- 36. Lichidarea regimului separației de bunuri / 111

CAPITOLUL III. DIVORȚUL NOTARIAL

112

Introducere

113

Secțiunea I**DIVORȚUL PE CALE NOTARIALĂ**

114

- 37. Divorțul pe cale notarială / 114
- 38. Depunerea cererii de divorț / 117
- 39. Competența notarului public / 118
- 40. Termenul de reflecție / 119
- 41. Pronunțarea divorțului. Certificatul de divorț / 119
- 42. Respingerea divorțului / 120

- 43. Efectele juridice ale divorțului prin acord prin procedură notarială / 120
- 44. Divorțul prin procedură notarială când există copii minori / 121
- 45. Audierea copilului minor de către notar / 123
- 46. Ancheta socială făcută de autoritatea tutelară / 124
- 47. Acordul parental / 124
- 48. Contribuția la cheltuielile de creștere, educare, învățătura și pregătire profesională a copiilor / 125

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ / 128

Răspunsuri la întrebări:

1. Ce este logodna?
2. Care sunt efectele căsătoriei?
3. Din ce cauze încetează sau se desface căsătoria?
4. Ce drepturi și obligații personale au soții?
5. Ce este regimul primar și care este scopul acestuia?

1. Dreptul familiei

Ce este „dreptul familiei”? Noțiunea este una juridică, dar este ușor de perceput. Am văzut că „dreptul civil” este **trunchiul, coloana vertebrală** a dreptului privat, **cel mai important, bogat și consistent ansamblu de norme juridice al oricărei societăți**. Persoane, proprietate, bunuri, carte funciară, contracte, obligații, moștenire, familie, toate sunt sub umbrela marelui și bătrânului „Drept civil”. Cea mai importantă sursă legislativă a dreptului civil o reprezintă **Codul civil român** (adoptat în anul 2009 și intrat în vigoare la 1.10.2011), care are **2.664 de articole**.

Codul civil român reglementează, azi, inclusiv **raporturile de familie** (art. 258–534 C.civ.).

OBSERVAȚIE

Și **vechiul Cod civil** din 1865 reglementa raporturile de familie (art. 127–341). În 1954 însă, regimul politic comunist din România a abrogat dispozițiile privind relațiile de familie din vechiul Cod civil și a pus în aplicare, după modelul legislativ rusesc adoptat și de alte țări socialiste (Albania, Bulgaria, Cehoslovacia, Iugoslavia, Polonia, Ungaria), un **Cod al familiei**, care a fost în vigoare în perioada **1954–2011**.

„Familia socialistă” – instrumentul de formare a omului „nou” – era total incompatibilă cu „familia burgheză” – dominată de relațiile de proprietate capitaliste – reglementată de vechiul Cod civil.

Din acest motiv, legiuitorul comunist a urmărit să extragă relațiile de familie din sfera dreptului civil.

O parte (un segment al) a dreptului civil o constituie „**dreptul civil al familiei**” sau „**dreptul familiei**”.

Dreptul familiei studiază, în mod tradițional, materii precum **căsătoria** (art. 266–404 C.civ.), **rudenă** (art. 405–482 C.civ.), **adopția** (art. 451–482 C.civ.), **autoritatea părintească** (art. 483–512 C.civ.), **obligația de întreținere între soț și soție și alte rude** (art. 513–534 C.civ.). **Raporturile succesoriale** dintre **membrii familiei** (este vorba despre regulile care guvernează devoluțiunea succesorală legală la **decesul** unui membru al familiei și care stabilesc, în principiu, cine sunt rudele și în ce ordine acestea moștenesc în cadrul unei familii) fac obiectul de studiu al unei alte ramuri a dreptului, denumită „**dreptul succesoral**” (pentru detalii, a se consulta *Vol. 2. Moștenirea, Cap. II. Moștenirea legală*).

Deși familia este de domeniul vieții private, normele dreptului familiei sunt, în general, **imperative** (obligatorii) pentru destinatarii lor (de exemplu, Codul civil stabilește cine și în ce condiții se poate căsători, respectiv în ce condiții poate divorța, care sunt drepturile și obligațiile personale și patrimoniale ale soților, cum se stabilește filiația, în ce constă autoritatea părintească, în ce constă obligația de întreținere). Sunt puține aspecte unde sunt permise **derogări** de la aceste norme (de exemplu, în materia regimurilor matrimoniale, în materia alegerii numelui de familie), dar, și în aceste puține cazuri, sunt stabilite limite în care trebuie să se încadreze voințele individuale. Aceasta arată că **familia** este un subiect important **pentru societate**, nu doar pentru membrii ei, care nu poate fi lăsat la simpla voință a persoanelor.

2. Familia

Pentru societatea contemporană, **familia** reprezintă o entitate specială, căreia i se acordă o atenție și o protecție juridică specială (chiar prin Constituție).

OBSERVAȚIE

Dincolo de dimensiunea **socială și juridică**, pentru unele religii familia are o dimensiune **spirituală (sacră)**, căsătoria nefiind un (simplu) eveniment (social și civil), ci o **Taină**, fiind tratată cu o seriozitate (rigurozitate) mult mai mare decât în plan social. Este cazul, de exemplu, al **familiei creștine**.

Ce este familia din punct de vedere juridic?

Potrivit art. 48 alin. 1 din Constituția României, „**familia se întemeiază pe căsătoria liber consimțită între soți, pe egalitatea acestora și pe dreptul și îndatorirea părinților de a asigura creșterea, educația și instruirea copiilor**” – în același sens, art. 258 alin. 1 C.civ. Familia are dreptul la ocrotire din partea societății și a statului. Statul este obligat să sprijine, prin măsuri economice și sociale, încheierea căsătoriei, precum și dezvoltarea și consolidarea familiei (art. 258 alin. 2 și 3 C.civ.).

Nu orice uniune sau conviețuire între două persoane dă naștere unei familii. În sistemul actual social și juridic, familia nu poate lua naștere decât **prin căsătorie**. Este o uniune **formalizată**. Este adevărat că există și persoane care conviețuiesc fără să se căsătorească – și deci fără să întemeieze o familie potrivit dreptului civil și Constituției – simțind că formează neîndoielnic o familie. Acest simțământ (percepție personală) poate fi justificat, dar, în lipsa încheierii căsătoriei, uniunea lor nu va putea da naștere unei familii și nici unor consecințe juridice asociate, oricât ar dura aceasta, și nici nu va beneficia de aceeași protecție juridică precum cea acordată **familiei**.

De ce este atât de importantă **familia**? De ce o societate întreagă – și civilă (laică) și religioasă – este atât de interesată de existența și de protejarea **familiei**? Dincolo de **funcțiile tradiționale care sunt recunoscute familiei** (economică, de reproducere, de socializare, afectivă), este dovedit că familia întemeiată **pe căsătorie** oferă cel mai bun (confortant, sigur, protector, stabil) loc în care bărbatul și femeia – soții – se pot desăvârși unul prin celălalt: bineînțeles, atunci când principiile, regulile de viață, valorile și idealurile lor sunt comune. Acest mediu este, de asemenea, și cel mai propice **creșterii și educării copiilor**.

Instituția căsătoriei a evoluat (social și juridic) dramatic în ultimele milenii, am spune în avantajul iubirii, al respectului și egalității dintre soți, ceea ce nu poate decât să reprezinte un fapt îmbucurător, cu consecințe pozitive pentru întreaga lume.

Faptul că există numeroase cazuri de divorțuri sau numeroase cazuri în care soții sau unii dintre ei (deși nu au divorțat) nu au experimentat o căsătorie „fericită” nu poate fi imputat instituției căsătoriei în sine; cel mai adesea, cauza se află în lipsa idealurilor, a valorilor și a principiilor comune ale soților, ceea ce invită pe fiecare viitor soț la o meditație mai atentă, serioasă, profundă la momentul încheierii căsătoriei. Aceleași două persoane, „nefericite” în cadrul căsătoriei, ar fi fost în aceeași măsură „nefericite” și dacă nu s-ar fi căsătorit (și ar fi conviețuit). La final, căsătoria pare a fi cea mai ușor de blamat (căsătoria trebuia să garanteze fericirea și nu a făcut-o!).

Se înțelege faptul că **nimeni nu este obligat să se căsătorească**, dar întemeierea unei familii este, în majoritatea cazurilor, o dorință firească,

naturală. Omul nu poate trăi singur. Dezvoltarea umanității a făcut ca azi familiile să fie monogame. Atracția dintre un bărbat și o femeie, sentimentele reciproce de dragoste și afecțiune îi fac să-și dorească să conviețuiască (numai) unul cu celălalt toată viața.

Căsătoria este, în principiu, un contract **încheiat pe viață**. Căsătoria va înceta – natural – **atunci când decedează unul dintre soți**. Căsătoria se va desface – excepțional – atunci când soții vor divorța.

Fiecare etapă a dezvoltării umanității și fiecare regim politic au avut, de-a lungul istoriei, o **viziune proprie** asupra „familiei”. De exemplu, au existat în istorie „familia în Roma antică”, „familia în Grecia antică”, „familia sclavagistă”, „familia feudală”, „familia burgheză”, „familia socialistă”, „familia europeană”, „familia tradițională”, fiecare având propriile particularități. Nu toate au avut aceleași valori, principii, obiceiuri. Familia socialistă care a existat o perioadă îndelungată în societatea românească până în anul 1989 (aproximativ 5 decenii) avea, și ea, principii proprii (omul „nou” și familia „nouă” prin opoziție cu familia burgheză) în concordanță, bineînțeles, cu viziunea politică a vremii. A fost instituit un regim matrimonial unic al soților, a fost creată proprietatea devălmașă a soților, a fost introdus principiul egalității în drepturi dintre femeie și bărbat (o cucerire și un motiv de mândrie ale socialismului). A fost creat, chiar, după model rusesc, un Cod al familiei (1954).

Astăzi, „familia contemporană” păstrează, în societatea și în legislația românească, o latură tradițională, conservatoare. Evident, fiecare țară, fiecare societate cunoaște o tipologie proprie a familiei – ceea ce se traduce și printr-o oarecare consecvență sau conservatorism, stabilitate, durabilitate – astfel cum aceasta este dorită și acceptată de majoritatea cetățenilor respectivei țări. Toate societățile au reguli și tradiții proprii în ceea ce privește familia și căsătoria. În momente diferite de dezvoltare, ele pot cunoaște reevaluări, schimbări, adaptări, în acord, bineînțeles, cu dorințele majorității membrilor acestor societăți.

3. Logodna

Noul Cod civil a surprins oarecum – domeniul civil – reglementând în 2011 – după o pauză de 146 de ani – **logodna**.

OBSERVAȚIE

Logodna a avut o lungă tradiție în Țările Române, fiind reglementată de vechile noastre legiuri încă din perioada medievală târzie (*Îndreptarea*

Legii a lui Matei Basarab, Condica lui Andronache Donici, Codul Calimach, Legiuirea Caragea). Izvoarele sale sunt însă mult mai vechi.

Logodna era „o tocmeală” a căsătoriei, ocazie cu care se putea plăti chiar și o arvună.

În general, logodna obliga la încheierea căsătoriei, iar, în caz de rupere a logodnei, darurile primite de logodnici trebuiau restituite. Erau prevăzute anumite ipoteze în care ruperea logodnei era întemeiată. Logodna avea o durată maximă (3 ani).

Logodna – ca și căsătoria – se încheia, în acele vremuri, „sub tutela” (cu acordul) părinților – de multe ori, părinții erau cei care se învoiau cu privire la alegerea logodnicului și a logodnicei, fără chiar ca aceștia să știe sau să-și dorească – și avea o rânduială bisericească.

Codul civil al lui Cuza din 1865 a laicizat căsătoria (scoțând-o definitiv de sub tutela bisericii și trecând-o în autoritatea statului) și **nu a mai reglementat, în niciun fel, logodna**. Aceasta însă s-a păstrat în societate (în forme mult diluate față de reglementările medievale), reprezentând o specie de promisiune (antecontract).

Se poate spune, întemeiat, că **logodna actuală** (mai ales din punct de vedere social, dar și juridic) **nu mai seamănă prea mult cu logodna medievală**. Singurul aspect comun rămâne acela de act (eveniment) pregătitor al căsătoriei, fără însă a fi obligatorie.

În viața familiilor, auzim des despre încheierea unei **logodne** între viitorii soți, într-o perioadă premergătoare încheierii căsătoriei. În practică, cel mai cunoscut moment în care se încheie logodna îl reprezintă, cu siguranță, cererea în căsătorie – adresată, adesea, într-un context special – acceptată de celălalt viitor soț, însoțită uneori de oferirea sau schimbul de daruri obișnuite între viitorii soți (de exemplu, oferirea unui inel). Un alt moment care are semnificația încheierii logodnei (civile) este participarea viitorilor soți la slujba logodnei religioase (în ritul ortodox). Cu unele rare excepții, și rudele apropiate ale viitorilor soți (părinți, frați) au cunoștință de faptul încheierii logodnei (sunt rare cazurile în care viitorii soți să păstreze un secret desăvârșit față de faptul încheierii logodnei). De altfel, în viața cotidiană, încheierea unei logodne prin cererea în căsătorie este „anunțată” de logodnici aproape imediat pe rețelele de socializare. După aceste diverse momente care au semnificația încheierii logodnei, viitorii soți planifică data încheierii căsătoriei, împreună cu toate aspectele care țin de organizarea evenimentului – mai amplă sau mai restrânsă – care va însoți momentul încheierii căsătoriei și al întemeierii familiei.

Ce este însă logodna din punct de vedere juridic? Dar, mai ales, de ce se impunea reglementarea acesteia?